

Uchwała z dnia 7 marca 1996 r.
III AZP 30/95

Przewodniczący SSN: Jerzy Kwaśniewski, Sędziowie SN: Kazimierz Jaśkowski, Andrzej Kijowski, Janusz Łętowski, Andrzej Wróbel (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Waldemara Grudzieckiego, w sprawie ze skargi Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych w Warszawie na orzeczenie Społecznej Komisji Rewindykacyjnej z dnia 11 lutego 1994 r. [...] w przedmiocie zwrotu majątku związkowego, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 7 marca 1996 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 5 czerwca 1995 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c. w związku z art. 211 k.p.a.

Czy po uchyleniu przez sąd administracyjny orzeczenia Społecznej Komisji Rewindykacyjnej, wskaźnik waloryzacji, o którym mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 października 1990 r. o zwrocie majątku utraconego przez związki zawodowe i organizacje społeczne w wyniku wprowadzenia stanu wojennego (Dz. U. z 1991 r., Nr 4, poz. 17), ustala się na dzień wydania ponownego orzeczenia?

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Po uchyleniu przez sąd administracyjny orzeczenia Społecznej Komisji Rewindykacyjnej, wskaźnik waloryzacji, o którym mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 października 1990 r. o zwrocie majątku utraconego przez związki zawodowe i organizacje społeczne w wyniku wprowadzenia stanu wojennego (Dz. U. z 1991 r. Nr 4, poz. 17), ustala się według stanu z dnia wydania ponownego orzeczenia.

U z a s a d n i e n i e

Społeczna Komisja Rewindykacyjna orzeczeniem z dnia 30 września 1992 r. [...] zobowiązała Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych w Warszawie do zapłaty Zarządowi Oddziału Regionu NSZZ ASolidarność@ Ś.O. w K.-K. kwoty 665.604.000 zł.

W uzasadnieniu orzeczenia podano, że wnioskodawca określił utracony przez niego majątek na kwotę 4.761.145,50 zł. Utracony majątek został przejęty przez Komisję do Spraw Zarządu Majątkiem Związków Zawodowych, a następnie przekazany Ogólnopolskiemu Porozumieniu Związków Zawodowych, które przejęło środki pieniężne w kwocie 4.532.872 zł, środki trwałe o wartości 118.560 zł oraz przedmioty nietrwałe wartości 14.886 zł. Pozostałą część majątku przejął Urząd Miejski w K.-K. Wnioskodawca wobec zawarcia z tym Urzędem ugody ograniczył roszczenie jedynie do kwot przejętych przez OPZZ.

Komisja stwierdziła ponadto, że ze względu na niemożność wyliczenia aktualnej wartości środków trwałych i nietrwałych, dodano ich wartość do wartości środków pieniężnych, waloryzując je od daty przejęcia, tj. od dnia 30 czerwca 1985 r. Współ-

czynnik waloryzacji wynosi 142,64, a kwota po jej zwaloryzowaniu - 665.604.000 zł.

Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 10 listopada 1993 r. [...] uchylił zaskarżone przez Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych orzeczenie Społecznej Komisji Rewindykacyjnej z dnia 30 września 1992 r.

W ocenie Sądu przepis art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 października 1990 r. o zwrocie majątku utraconego przez związki zawodowe i organizacje społeczne w wyniku wprowadzenia stanu wojennego (Dz. U. z 1991 r., Nr 4 poz. 17) nie daje podstaw do waloryzowania [...] środków trwałych i przedmiotów nietrwałych, stanowiących majątek NSZZ ASolidarność@, przekazanych innym związkom zawodowym na podstawie przepisów powyższej ustawy, bowiem przepis ten reguluje jedynie sposób waloryzacji waluty polskiej znajdującej się na rachunkach bankowych. W odniesieniu do tej pierwszej kategorii majątku ma zastosowanie przepis art. 2 ustawy, który przyjmuje zasadę zwrotu przejętych składników majątkowych, w przypadku zaś zniszczenia, zaginięcia lub zużycia składnika majątku w stopniu uniemożliwiającym jego dalsze użytkowanie w ust. 3 tego przepisu przewidziane zostało odszkodowanie ze wskazaniem sposobu jego ustalenia.

Społeczna Komisja Rewindykacyjna orzeczeniem z dnia 11 lutego 1994 r. [...] nakazała Ogólnopolskiemu Porozumieniu Związków Zawodowych zwrot na rzecz Zarządu Regionu NSZZ ASolidarność@ Ś.O. w O. 975.927.300 zł., umarżając postępowanie w pozostałej części. W uzasadnieniu orzeczenia stwierdzono m.in., że ponieważ poprzednie orzeczenie uchylone przez sąd administracyjny uważa się za niebyłe, Komisja nie mogła wydając orzeczenie zastosować współczynnika przeliczającego wartość waloryzacji z poprzedniego orzeczenia, lecz obowiązana była zastosować znacznie wyższy przelicznik aktualny (215,30).

Rozpoznając skargę Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych na powyższą decyzję Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie powziął wątpliwość, czy po uchyleniu przez sąd administracyjny orzeczenia Społecznej Komisji Rewindykacyjnej wskaźnik waloryzacji ustala się na dzień wydania ponownego orzeczenia.

W ocenie Sądu przepis art. 3 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 25 października 1990 r. o zwrocie majątku utraconego przez związki zawodowe i organizacje społeczne w wyniku wprowadzenia stanu wojennego nie nasuwa wątpliwości. Wątpliwości te nasuwają się natomiast w przypadku, gdy po uchyleniu orzeczenia Społecznej Komisji Rewindykacyjnej w następstwie skargi strony zobowiązanej do zwrotu majątku, Komisja dokona waloryzacji według stanu z dnia wydania ponownego orzeczenia i podlegająca zwrotowi kwota znacznie wzrośnie w stosunku do pierwotnie orzeczonej. Można bowiem prezentować pogląd, że wniesienie skargi nie może prowadzić do pogorszenia sytuacji skarżącego, zwłaszcza kiedy sama odpowiedzialność nie była w skardze kwestionowana, treść zaś przepisu nie wyklucza uznania za datę wydania orzeczenia dnia, w którym Komisja orzekła kogo co do zasady obciąża obowiązek zwrotu majątku.

W ocenie Sądu nie jest do przyjęcia koncepcja, aby sąd - powołując art. 382 k.p.c. w związku z art. 211 k.p.a. - oddalił skargę, jak też koncepcja, że ryzyko wniesienia skargi obciąża stronę, gdyż wówczas traci znaczenie sądowa kontrola legalności i prawo strony do sądu staje się iluzoryczne.

Sąd stwierdził ponadto, że w postępowaniu przed Komisją obowiązują terminy załatwienia sprawy określone w art. 35 § 3 k.p.a. i istotna dla waloryzacji, chwila orzekania, nie powinna być odległa od chwili wszczęcia postępowania. Terminy te nie

są jednak w ocenie Sądu przestrzegane w praktyce, co wpływa na wysokość podlegającej zwrotowi kwoty, a zatem strona ponosi skutki przewlekłości postępowania i wadliwości rozstrzygnięcia.

Prokurator wniósł o odmowę udzielenia odpowiedzi na przedstawione w zagadnieniu pytanie prawne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią przepisu art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 października 1990 r. o zwrocie majątku utraconego przez związki zawodowe i organizacje społeczne w wyniku wprowadzenia stanu wojennego (Dz. U. z 1991 r. Nr 4 poz. 17) waluta polska, która znajdowała się na rachunkach bankowych, podlega zwrotowi na rzecz podmiotów wymienionych w art. 2 ust. 1 i 2 tej ustawy po jej waloryzacji. Stosownie zaś do przepisu art. 3 ust. 1 zdanie drugie ustawy waloryzacji dokonuje się przez podwyższenie całej sumy w relacji do wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników w gospodarce uspołecznionej ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, jaki nastąpił odpowiednio między dniem 12 grudnia 1981 r. lub dniem faktycznego pozbawienia majątku a dniem wydania orzeczenia. Z powołanych przepisów wynika, że zwrot waluty polskiej stanowiącej składnik majątku związków zawodowych i organizacji społecznych, odebranych tym podmiotom w wyniku wprowadzenia stanu wojennego, a także przekazanych innym strukturom związkowym lub jednostkom organizacyjnym na podstawie przepisów wymienionych w art. 1 ust. 1 może nastąpić po zwaloryzowaniu kwoty podlegającej zwrotowi w sposób wskazany w art. 3 ust. 1 zdanie drugie. W tym ostatnim przepisie ustawodawca określił przejrzystą metodę waloryzacji tych kwot przez wskazanie, że waloryzacja powinna być dokonywana w stosunku do wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników w gospodarce uspołecznionej, jaki nastąpił między dniem 12 grudnia 1981 r. lub dniem faktycznego pozbawienia majątku, a dniem wydania orzeczenia przez Społeczną Komisję Rewindykacyjną. Z przepisu tego wynika w sposób nie budzący wątpliwości, że Komisja jest obowiązana dokonywać waloryzacji waluty polskiej podlegającej zwrotowi według stanu na dzień wydania orzeczenia w sprawie.

W świetle powyższego przepisu brak jest wystarczających podstaw do przyjęcia, że po uchyleniu przez sąd administracyjny orzeczenia Społecznej Komisji Rewindykacyjnej i wydaniu nowego orzeczenia w sprawie, waloryzacja kwot podlegających zwrotowi powinna być dokonywana według stanu na dzień wydania orzeczenia uchylonego przez sąd. Reguły wykładni językowej i gramatycznej art. 3 ust. 2 zdanie drugie w związku z art. 7 ust. 2 i 3 ustawy nakazują przyjęcie odmiennego, wyrażonego wyżej poglądu, że waloryzacja jest dokonywana według stanu istniejącego w dniu wydania orzeczenia, które prawomocnie rozstrzyga kwestię zwrotu kwot, o których mowa w art. 3 ust. 1 zdanie pierwsze tej ustawy. Jeżeli zatem ostateczne orzeczenie Społecznej Komisji Rewindykacyjnej w tej sprawie zostało uchylone przez sąd administracyjny na podstawie art. 207 § 2 pkt 1 i 3 k.p.a., to wówczas Komisja jest zobowiązana do ponownego rozpatrzenia sprawy i do zastosowania, zgodnie z dyspozycją art. 3 ust. 1 zdanie drugie ustawy, wskaźnika waloryzacji według stanu z dnia wydania ponownego orzeczenia.

W ocenie Sądu Najwyższego za przyjętą wyżej wykładnią art. 3 ust. 1 zdanie

drugie ustawy przemawiają także dyrektywy wykładni systemowej i funkcjonalnej. Nie ulega bowiem wątpliwości, że przyjęte w ustawie rozwiązania dotyczące zasad i trybu zwrotu wszystkich składników majątku związków zawodowych i organizacji społecznych odebranego im w wyniku wprowadzenia stanu wojennego, a także przekazanego innym podmiotom na podstawie przepisów wymienionych w art. 1 ustawy, należy rozpatrywać również w świetle przepisów konstytucyjnych statuujących zasadę ochrony własności i zasadę sprawiedliwości społecznej. Z powyższych zasad wynika, że naprawienie szkód powstałych w majątku związków zawodowych i organizacji społecznych w wyniku wprowadzenia stanu wojennego i stosowania przepisów prowadzących do uszczuplenia tego majątku powinno być rzeczywiste, a nie tylko pozorne. W związku z tym ustawodawca zobowiązał Społeczną Komisję Rewindykacyjną do aktualizacji, według określonej w przepisie art. 3 ust. 1 ustawy reguły, wartości składników majątku podlegających zwrotowi na dzień wydania orzeczenia. Zasada ta ma bowiem na celu zapłatę przez zobowiązanego kwot odpowiadających realnej wartości nabywczej pieniądza z daty wydania orzeczenia w sprawie zwrotu.

W kwestii, czy uchylenie przez sąd administracyjny orzeczenia Społecznej Komisji Rewindykacyjnej, w razie uwzględnienia skargi strony zobowiązanej do zwrotu majątku, może prowadzić do niekorzystnego dla niej wyniku sprawy, należy podzielić pogląd wyrażony w uzasadnieniu postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego o przedstawieniu Sądowi Najwyższemu niniejszego zagadnienia prawnego. Wyrok uchylający takie orzeczenie nie jest wyrokiem wydanym na niekorzyść skarżącego, a wszelkie odniesienia do zasad przyjętych w k.p.c. nie są pomocne, bowiem orzeczenia sądu administracyjnego mają wyłącznie kasacyjny charakter. Należy zatem przyjąć, że Sąd ten stwierdzając istnienie przesłanek określonych w art. 207 § 2 pkt 1 k.p.a. jest zobowiązany do uchylenia zaskarżonej decyzji bez żadnych ograniczeń, niezależnie od treści skargi.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====